ĢENERĀLADVOKĀTA PEDRO KRUSA VILJALONA [*PEDRO CRUZ VILLALÓN*] SECINĀJUMI,
sniegti 2015. gada 4. jūnijā [1]

Lieta C-650/13

Thierry Delvigne
pret
Commune de Lesparre Médoc
un
Préfet de la Gironde

(Tribunal d'instance de Bordeaux (Francija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

LES 10. pants un 14. panta 3. punkts — LESD 20. panta 2. punkta b) apakšpunkts — LESD 223. panta 1. punkts — Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 39. un 49. pants — Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 52. panta 1. punkts — Akts par Eiropas Parlamenta locekļu ievēlēšanu — Savienības tiesību piemērošanas joma — Pārstāvības demokrātija — Tieša pārstāvība — Dalība Savienības demokrātiskajā dzīvē — Eiropas Parlaments — Tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās — Pamattiesību ierobežošana — Valsts tiesību akti, kuros paredzēta pilsonisko un politisko tiesību atņemšana uz mūžu — Labvēlīgāki krimināltiesību akti, kas nav piemērojami personām, kas pēdējā instancē notiesātas pirms to stāšanās spēkā — Vienlīdzīga attieksme pret dalībvalstu valstspiederīgajiem — Nepieņemamība

1. Tiesvedībā par tāda pilsoņa izslēgšanu no vēlētāju saraksta, kuram saistībā ar viņa notiesāšanu par slepkavību piedevām uz nenoteiktu laiku ir atņemtas tiesības balsot un kandidēt, Tiesai tiek uzdoti divi jautājumi par to, vai ar Savienības tiesībām ir saderīgi valsts tiesību akti, kuros šāda situācija ir padarīta par iespējamu, konkrēti atsaucoties uz diviem Eiropas Savienības Pamattiesības hartas (turpmāk tekstā – "Harta") pantiem par divām pamattiesībām, proti, tiesībām uz labvēlīgāka krimināllikuma piemērošanu ar atpakaļejošu spēku (49. panta 1. punkta trešais teikums) un tiesībām balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās (39. panta 2. punkts) [2].

2. Kā mēdz notikt ikreiz, kad rodas jautājums par iespējamu Hartas tiesību normu piemērošanu kādas valsts publiskās iestādes aktam (51. panta 1. punkts), arī šoreiz, pamatojoties būtībā uz sprieduma *Åkerberg Fransson* [3] judikatūru, vispirms jāizvērtē priekšjautājums, vai šīs valsts tiesību normas ir pieņemtas, īstenojot Savienības tiesības.

3. Ierosināšu diferencētu atbildi šo priekšjautājumu, kas man ļaus pēc tam pievērsties tikai un vienīgi otrajā jautājumā vaicātajam, proti, vai valsts tiesību aktos ir ievērotas tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās, šoreiz manāmi talkā ņemot Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru.

1 — Oriģinālvaloda – spāņu.

2 — Ērtības labad turpinājumā tās dēvēšu arī par "balsstiesībām".

3 — Lieta C-617/10, EU:C:2013:105.

I – **Atbilstošās tiesību normas**

A – *Starptautiskās tiesības*

4. Romā 1950. gada 4. novembrī noslēgtās Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") Pirmā papildprotokola 3. pantā noteikts:

"Augstās Līgumslēdzējas Puses apņemas ik pēc zināma saprātīga laika posma organizēt brīvas un aizklātas vēlēšanas apstākļos, kas veicina tautas viedokļa brīvu izpausmi, izvēloties likumdevēju varu."

B – *Savienības tiesības*

1) Līgums par Eiropas Savienību

5. LES 10. pantā ir noteikts:

"1. Savienības darbības pamatā ir pārstāvības demokrātija.

2. Pilsoņi Savienības līmenī ir tieši pārstāvēti Eiropas Parlamentā.

[..]

3. Katram pilsonim ir tiesības piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē. Lēmumus pieņem iespējami atklāti, un tie cik iespējams ir tuvināti pilsoņiem.

[..]"

6. Saskaņā ar LES 14. panta 3. punktu "Eiropas Parlamenta locekļus ievēl uz pieciem gadiem vispārējās tiešās vēlēšanās brīvā un aizklātā balsojumā".

2) Līgums par Eiropas Savienības darbību

7. LESD 20. pants ir formulēts šādi:

"1. Ar šo ir izveidota Savienības pilsonība. Ikviena persona, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir Savienības pilsonis. Savienības pilsonība papildina, nevis aizstāj valsts pilsonību.

2. Savienības pilsoņiem ir ar Līgumiem piešķirtās tiesības un ar tiem uzliktie pienākumi. Tiem, cita starpā, ir:

[..]

b) tiesības balsot un tiesības kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās un dzīvesvietas dalībvalsts pašvaldību vēlēšanās ar tādiem pašiem nosacījumiem, kā attiecīgās valsts pilsoņiem;

[..].

Šīs tiesības īsteno saskaņā ar nosacījumiem un ierobežojumiem, ko nosaka Līgumos un ar to īstenošanai paredzētajiem pasākumiem."

8. LESD 22. panta 2. punktā ir noteikts, ka, "neskarot 223. panta 1. punktu un noteikumus, kas pieņemti tā īstenošanai, ikvienam Savienības pilsonim, kas dzīvo kādā dalībvalstī, bet nav tās pilsonis, ir tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās šajā dalībvalstī saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā šīs valsts pilsoņiem. Šīs tiesības īsteno, ievērojot sīki izstrādātus noteikumus, kas Padomei saskaņā ar īpašu likumdošanas procedūru un pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu jāpieņem ar vienprātīgu lēmumu; šie noteikumi var paredzēt izņēmumus kādas dalībvalsts īpašu problēmu dēļ."

3) Eiropas Savienības Pamattiesību harta

9. Hartas 39. pantā ir noteikts šādi:

"1. Ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības balsot un tiesības kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās dalībvalstī, kurā viņš dzīvo, ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts pilsoņiem.

2. Eiropas Parlamenta locekļus ievēlē vispārējās tiešās vēlēšanās brīvā un aizklātā balsojumā."

10. Saskaņā ar Hartas 49. panta 1. punktu "nevienu nevar atzīt par vainīgu nodarījumā, kas ir darbība vai bezdarbība un ko tā izdarīšanas brīdī saskaņā ar attiecīgās valsts tiesībām vai starptautiskajām tiesībām neuzskata par noziedzīgu nodarījumu. Tāpat nevar piemērot bargāku sodu par to, kas bijis spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī. Ja pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas tiesību aktos ir paredzēts vieglāks sods, piemēro šo sodu."

11. Hartas 51. pants ir formulēts šādi:

"1. Šīs Hartas noteikumi attiecas uz Savienības iestādēm un struktūrām, ievērojot subsidiaritātes principu, un uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus. Tādēļ tās ievēro tiesības un principus, kā arī veicina to piemērošanu saskaņā ar savām atbilstīgajām pilnvarām un ievērojot Savienības kompetenci, kas tai piešķirta Līgumos.

2. Ar šo Hartu netiek paplašināta Savienības tiesību piemērošanas joma, paplašinot Savienības kompetences, un Savienībai netiek noteiktas nekādas jaunas kompetences vai uzdevumi, nedz grozītas kompetences un uzdevumi, kā tās noteiktas Līgumos."

12. Hartas 52. pantā ir noteikts:

"1. Visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, un tajos jārespektē šo tiesību un brīvību būtība. Ievērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības.

2. Šajā Hartā atzītās tiesības, kuras ir paredzētas Līgumos, izmanto saskaņā ar [šajos Līgumos] noteiktajiem nosacījumiem un ierobežojumiem.

3. Ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā Konvencijā noteiktajām tiesībām. Šis noteikums neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību.

[..]"

4) Akts par Eiropas Parlamenta pārstāvju ievēlēšanu [4]

13. 1976. gada akta 1. pantā ir noteikts:

"1. Katrā dalībvalstī Eiropas Parlamenta locekļus ievēl, ievērojot proporcionālas pārstāvības principu, izmantojot sarakstu sistēmu vai atsevišķu pārdalāmu balsu sistēmu.

[..]

3. Vēlēšanas ir vispārējas un tiešas, un balsošana ir brīva un aizklāta."

14. Atbilstoši 1976. gada akta 8. pantā teiktajam, "ja vien šajā Aktā nav noteikts citādi, vēlēšanu procedūru katrā dalībvalstī reglamentē tās valsts noteikumi [..]".

C – *Francijas tiesības*

15. Atbilstoši ar 1810. gada 12. februāra Likumu Nr. 1810-02-12 pieņemtā Krimināl kodeksa (turpmāk tekstā – "Agrākais krimināl kodekss") 28. pantam, notiesājot par noziedzīgu nodarījumu, tiek atņemtas pilsoniskās tiesības, ar to atbilstoši Agrākā krimināl kodeksa 34. pantam saprotot tiesību balsot, kandidēt, tikt ievēlētam un vispār visu pilsonisko un politisko tiesību atņemšanu.

16. Kopš 1994. gada 1. marta Agrākais krimināl kodekss ir atcelts ar 1992. gada 16. decembra Likumu Nr. 92-1336 par Jaunā krimināl kodeksa stāšanos spēkā un vairāku krimināltiesību un krimināl procesuālo tiesību normu grozījumiem.

17. 1992. gada 16. decembra Likuma (turpmāk tekstā – "1992. gada likums"), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 1994. gada 1. februāra Likuma Nr. 94-89 13. pantu, 370. pantā ir noteikts, ka, ja vien Krimināl procesa kodeksa 702-1. pantā nav noteikts citādi, paliek spēkā pilsonisko, civilo un ģimenes tiesību atņemšanas sodi, kā arī aizliegums būt par zvērinātu piesēdētāju, kas izriet no notiesāšanas par noziedzīgu nodarījumu, kas pēdējā instancē pasludināta pirms minētā likuma stāšanās spēkā.

18. Krimināl procesa kodeksa, redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2009. gada 24. novembra Likumu Nr. 2009-1436 par brīvības atņemšanas iestādēm, 702-1. pantā ir noteikts, ka ikviens, kam, esot notiesātam par noziedzīgu nodarījumu ar pamatsodu vai papildsodu, tiek atņemtas tiesības, noteikts aizliegums vai atņemta tiesībspēja, var lūgt tiesu no šiem sodiem viņu pilnībā vai daļēji atbrīvot.

19. 1977. gada 7. jūlija Likuma Nr. 77-729 par pārstāvju ievēlēšanu Eiropas Parlamentā 2. pantā ir noteikts, ka šī ievēlēšana ir reglamentēta Vēlēšanu kodeksā.

20. Vēlēšanu kodeksa I grāmatas I daļas 1. nodaļas, kurā izklāstīti nosacījumi, lai varētu būt vēlētājs, L 2. pantā ir noteikts, ka vēlētāji ir 18 gadu vecumu sasniegušie Francijas pilsoņi, kam ir pilsoniskās un politiskās tiesības un uz kuriem nav attiecināms kāds no likumā paredzētajiem iemesliem tiesībspējas atņemšanai.

21. Saskaņā ar Vēlēšanu kodeksa L 6. pantu personas, kurām tiesas saskaņā ar likumu ir atņēmušas balsstiesības, attiecīgajā spriedumā noteiktajā laikposmā nedrīkst reģistrēties vēlētāju sarakstā.

4 — Akts par Eiropas Parlamenta pārstāvju ievēlēšanu vispārējās tiešās vēlēšanās, kurš pievienots Padomes 1976. gada 20. septembra Lēmumam 76/787/EOTK, EEK, Euratom (OV L 278, 1. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 2002. gada 25. jūnija un 23. septembra Lēmumu 2002/772/EK, Euratom (OV L 283, 1. lpp.; Īpašais izdevums latviešu valodā, 1. nod., 4. sēj., 137. lpp.), turpmāk tekstā – "1976. gada akts".

II – **Fakti**

22. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir izteikts tiesvedībā, ko *T. Delvigne* ierosinājis, apstrīdot administratīvu lēmumu par viņa izslēgšanu no vēlētāju saraksta saistībā ar to, ka viņam saistībā ar viņa galīgu notiesāšanu ar brīvības atņemšanu uz divpadsmit gadiem par slepkavību piedevām piemērots balsstiesību atņemšanas sods.

23. Laikā, kad *T. Delvigne* tika galīgi notiesāts, proti, 1988. gada 30. martā, Agrākajā Francijas kriminālkodeksā bija paredzēts, ka par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu notiesātām personām uz mūžu tiek atņemtas balsstiesības. 1992. gada likumā tika atcelts šā papildsoda automātiskums un mūžīgums, taču tikai attiecībā uz sodiem, kas piemēroti pēc Jaunā [krimināl]kodeksa stāšanās spēkā.

24. Savu izslēgšanu no vēlētāju saraksta *T. Delvigne* apstrīdēja *Tribunal d'instance de Bordeaux* [Bordo rajona tiesa], ierosinādams izteikt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu tāpēc, ka ar piemērotajiem valsts tiesību aktiem tiekot īstenota diskriminējoša attieksme, kas ir pretrunā Hartai. *Tribunal d'instance* apmierināja šo lūgumu, uzsākot šo tiesvedību.

III – **Uzdotie jautājumi**

25. Tribunal d'instance de Bordeaux 2013. gada 9. decembrī uzdoto prejudiciālo jautājumu formulējums ir šāds:

"1) Vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek pieļauta tāda valsts tiesību norma, ar kuru tiek saglabāts aizliegums, kas turklāt ir nenoteikts un nesamērīgs, personām, kuras ir notiesātas pirms labvēlīgākā krimināllikuma, proti, 1994. gada 1. februāra Likuma Nr. 94-89 stāšanās spēkā, piemērot vieglāku sodu?

2) Vai Eiropas Parlamenta vēlēšanām piemērojamais Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 39. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka Eiropas Savienības dalībvalstīm ar to ir noteikts pienākums neparedzēt vispārēju, nenoteiktu un automātisku aizliegumu īstenot pilsoniskās un politiskās tiesības, lai neradītu nevienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstu valstspiederīgajiem?"

IV – **Tiesvedība Tiesā**

26. Rakstveida apsvērumus šajā tiesvedībā iesniedza *T. Delvigne*, *Commune de Lesparre-Médoc* [Lespārmedokas pašvaldība], Vācijas, Apvienotās Karalistes, Spānijas un Francijas valdība, kā arī Eiropas Parlaments un Komisija. Visi šie lietas dalībnieki piedalījās 2015. gada 20. janvārī rīkotajā atklātajā tiesas sēdē. Tajā atbilstoši Reglamenta 61. panta 1. un 2. punktam lietas dalībnieki tika aicināti atbildēt uz virkni jautājumu, proti, 1) vai 1992. gada likuma 370. panta gadījumā tiek īstenotas Savienības tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē; 2) kādiem "vispārējas nozīmes mērķiem" Hartas 52. panta 1. punkta izpratnē atbilstu no notiesāšanas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izrietošie ierobežojumi attiecībā uz tiesībām balsot un kandidēt; 3) konkrēti Francijas valdībai tika vaicāts, kādas personas ietilpst 1992. gada likuma 370. panta piemērošanas subjektu lokā un ar kādiem nosacījumiem tās var tikt pilnībā vai daļēji atbrīvotas no tiesību atņemšanas; 4) konkrēti *T. Delvigne* tika vaicāts, vai viņš ir lūdzis pilnībā vai daļēji viņu atbrīvot no tiesību balsot un kandidēt atņemšanas un gadījumā, ja tā, ar kādu iznākumu.

V – **Lietas dalībnieku argumenti**

A – *Par prejudiciālo jautājumu pieņemamību un Tiesas kompetenci*

27. Francijas valdība uzreiz apgalvo, ka iesniedzējtiesas lēmums ir acīmredzami nepieņemams, jo tajā nav nedz norādīti iemesli, kāpēc uzdotie jautājumi būtu vajadzīgi, lai izspriestu lietu *a quo*, nedz pietiekami izklāstīts faktisko lietas apstākļu un normatīvais konteksts, kurā šie jautājumi tiek uzdoti.

28. Spānijas un Francijas valdība uzskata, ka atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem nav Tiesas kompetencē. Francijas valdības ieskatā, attiecīgie valsts tiesību akti neietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, jo attiecīgā tiesību norma ir krimināltiesību pagaidu norma, kuras mērķi neietilpst Savienības tiesību aktu tvērumā. Spānijas valdība norāda, ka noteikt Eiropas Parlamenta vēlēšanās balsstiesīgo subjektu loku ir dalībvalstu kompetencē.

29. Savukārt Vācijas valdība apgalvo, ka Tiesas kompetencē nav spriest par pirmo jautājumu, jo iesniedzējtiesa nesniedz nekādu informāciju, kas liecinātu, ka pamatlietas priekšmets attiecas uz to, kā interpretējama vai piemērojama kāda cita Savienības tiesību norma, izņemot Hartā ietvertās.

30. Gan *T. Delvigne*, gan Komisija un – tikai attiecībā uz otro jautājumu – arī Eiropas Parlaments apgalvo, ka to darīt esot Tiesas kompetencē. Pēc Komisijas domām, dalībvalstis īsteno Savienības tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē, kad tās pieņem vai nu vispārīgi, vai individuāli piemērojamas tiesību normas tālab, lai noteiktu, kam ir tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Savienības tiesībās, konkrēti, 1976. gada akta 8. pantā, dalībvalstīm esot pienākums tālab izmantot savu kompetenci, un šajā ziņā tām esot saistošas Hartā atzītās tiesības.

31. Eiropas Parlaments uzskata, ka Harta ir piemērojama un līdz ar to uz otro jautājumu ir jāatbild. Tā ieskatā, ievērojot LES 14. panta 3. punktu, LESD 223. panta 1. punktu un 1976. gada akta 1. panta 3. punktu un 8. pantu, Francija, pieņemdama valsts tiesību normas par tiesībām balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās, ir Hartas izpratnē īstenojusi Savienības tiesības. Šīs tiesību normas esot no Hartas tiesību normām atšķirīgas Savienības tiesību normas un saskaņā ar tām Francijai esot konkrēts, no Savienības tiesībām izrietošs pienākums, proti, nodrošināt Eiropas Parlamenta locekļu vēlēšanu vispārējās vēlēšanās. Savukārt, runājot par 1976. gada akta 8. pantu, jānorāda, ka, lai arī vēlēšanu kārtība ir reglamentēta valsts tiesību normās, šīs normas ietilpstot Savienības tiesību tvērumā. Tas, ka Francijas tiesībās Eiropas Parlamenta vēlēšanu kārtība tiek reglamentēta ar atsauci uz Vēlēšanu kodeksa tiesību normām, kas piemērojamas citām Francijā rīkotajām vēlēšanām, vēl nenozīmē, ka Eiropas vēlēšanu rīkošana neietilptu Savienībai nepiešķirtā kompetencē.

B – *Par pirmo jautājumu*

32. T. Delvigne uzskata, kas Hartas 49. pantam ir pretrunā tāda tiesību norma kā 1992. gada likuma 370. pantā ietvertā, kas liedz labvēlīgākai krimināltiesību normai būt apveltītai ar noteiktu atpakaļejošu spēku, šādi radot nevienlīdzību starp personām, kas notiesātas līdz 1994. gadam, un tām, kas notiesātas pēc tam.

33. Commune de Lesparre-Médoc, Apvienotās Karalistes un Francijas valdība – pakārtoti – un Komisija apgalvo, ka 49. panta 1. punktam nav pretrunā tas, ka tiek piemēroti pamatlietā aplūkotie tiesību akti, jo brīdī, kad *T. Delvigne* tika notiesāts ar galīgu spriedumu, mazāk bargie tiesību akti nebija spēkā. Tā izrietot gan no Hartas 49. panta 1. punkta, gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras.

C – *Par otro jautājumu*

34. T. Delvigne apgalvo, ka Hartas 39. pantam ir pretrunā arī nevienlīdzīgu attieksmi valstspiederības dēļ radošie 1992. gada likuma 370. panta noteikumi, norādīdams, ka tādējādi esot pārkāpts ECPAK Pirmā papildprotokola 3. pants.

35. Commune de Lesparre-Médoc uzskata, ka nevienlīdzīgas attieksmes nav, jo sods, kas bija paredzēts Vēlēšanu kodeksā līdz 1992. gada likumam, bija ar vienādiem nosacījumiem piemērojams jebkuram Francijā balsot gribošam Savienības pilsonim.

36. Francijas valdība pakārtoti ierosina atbildēt tādējādi, ka Hartas 39. pants neliedz dalībvalstīm paredzēt, ka uz nenoteiktu laiku liedzams izmantot tiesības balsot un kandidēt gadījumā, ja persona ir notiesāta par smagu noziegumu, ja vien ir paredzēta iespēja to atcelt. Pirmkārt, Francijas valdība paskaidro, ka valsts tiesību aktos nav paredzēta vispārīga tiesību atņemšana uz nenoteiktu laiku. Pirmkārt, atņemšana attiecoties uz personām, kuras kā *T. Delvigne* ir tikušas notiesātas ar brīvības atņemšanas sodu uz laiku no pieciem gadiem līdz mūža ieslodzījumam; tas neesot automātisks un no notiesāšanas ilguma vai noziedzīgā nodarījuma smaguma neatkarīgs sods. Otrkārt, subjekts, kuram tiek atņemtas tiesības, drīkst lūgt sevis atbrīvošanu, ko gan *T. Delvigne* nešķiet esam izdarījis.

37. Otrkārt, Francijas valdība apgalvo, ka Hartas 52. panta 1. punktā dalībvalstīm ir atļauts ierobežot šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanu, ja vien tiek izpildīti nosacījumi, kas, pēc šīs valdības domām, strīdīgo valsts tiesību aktu gadījumā esot izpildīti.

38. Vācijas valdība ierosina atbildēt, ka Hartas 39. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka vispārēju vēlēšanu princips ļauj balsstiesības atņemt primāru vispārējo interešu apsvērumu dēļ, piemēram, lai nodrošinātu, ka elektorāta pārstāvība netiktu uzticēta personām, kuras ir notiesātas ar galīgu spriedumu. Šāda veida apsvērums attaisnojot to, ka balsstiesības tiek atņemtas gadījumā, ja persona ar galīgu spriedumu ir notiesāta par noziedzīgu nodarījumu, ja vien šajā tiesību normā paredzētās tiesiskās sekas tiek pietiekami diferencētas atkarībā no soda smaguma un tiesību atņemšanas ilguma; un noteikt, vai piemērotajos tiesību aktos šīs prasības tiek ievērotas, ir valsts tiesas ziņā.

39. Apvienotās Karalistes valdība uzskata, kas Hartas 39. pants neliedz dalībvalstīm pieņemt pasākumu, kas, kā pamatlietā piemērotais, nerada diskrimināciju dalībvalstu valstspiederīgo starpā. Tās ieskatā, ir skaidrs, ka Savienības tiesībās nav atzītu balsstiesību, kas būtu piesaucamas, lai apstrīdētu šo pasākumu ar kādu citu pamatu kā tikai diskriminācija valstspiederības dēļ. Pirmkārt, Tiesa ir nospriedusi, ka tiesību balsot un kandidēt Eiropas vēlēšanās noteikšana ietilpst dalībvalstu kompetencē un Hartas 39. pants nav interpretējams citādi, neriskējot paplašināt Savienības kompetenci pretrunā LES 6. panta 1. punktam. Otrkārt, *T. Delvigne* nevarot piesaukt Hartas 39. panta 1. punktu, jo viņš ir Francijas pilsonis un nav izmantojis pārvietošanās brīvību Eiropas pilsoņa statusā. Šajā 39. pantā esot atspoguļotas tiesības, kas piešķirtas LESD 20. un 22. pantā, un tas esot piemērojams, ievērojot nupat minētajās tiesību normās noteiktos ierobežojumus un nosacījumus. Tādējādi Hartas 39. pantā atzītās tiesības esot tikai Savienības pilsoņiem, kuru dzīvesvieta atrodas no viņu valstspiederības dalībvalsts atšķirīgā dalībvalstī. Tas, ka izņēmuma gadījumos Savienības pilsoņi drīkst piesaukt savu Savienības pilsonību dalībvalstī, kuras valstspiederīgie viņi ir, neietekmējot diskriminācijas aizliegumu balsstiesību jomā.

40. Eiropas Parlaments apgalvo, kas Hartas 39. pantā ir izklāstītas subjektīvās tiesības, kas piešķirtas privātpersonām. Pēc tā domām, šajā pantā atzītās balsstiesības tiek garantētas ne tikai Savienības pilsoņiem, kas balso kādā citā, nevis savas valstspiederības dalībvalstī, bet gan arī tās dalībvalsts valstspiederīgajiem, kurā balsošana notiek.

41. Šajā ziņā Eiropas Parlaments apgalvo, pirmkārt, ka no Hartas 39. panta formulējuma un skaidrojumiem izriet, ka šajā pantā ir paredzētas divas dažādas pamattiesības, proti, Savienības pilsoņu, kas nav savas dzīvesvietas dalībvalsts valstspiederīgie, tiesības balsot šajā valstī Eiropas vēlēšanās (1. punkts) un turklāt arī tiesības ievēlēt Eiropas deputātus vispārējās tiešās vēlēšanās, brīvā un aizklātā balsojumā (2. punkts).

42. Otrkārt, Eiropas Parlaments apgalvo, ka šīs tiesību normas 2. punktā nav rodams ierobežojošais formulējums "ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts pilsoņiem", jo no Savienības pilsonības, ar kuru ir saistītas šīs tiesības, izrietot tāds statuss, kas tiesiskās sekas rada pat tad, ja nav pārrobežu elementa.

43. Treškārt, Eiropas Parlaments uzskata, ka tālab, lai Hartas 39. panta 2. punktam nodrošinātu lietderīgo iedarbību, šī tiesību norma esot jāsaprot kā LES 14. panta 3. punktu papildinošas subjektīvas tiesības ietveroša norma. Šajā ziņā vispārējas vēlēšanas, kam šo tiesību būtības noskaidrošanā ir noteicošā jēdziena loma, ietverot principā vispārīgas tiesības *ratione personae*, kas nodrošina beznosacījumu aizsardzību ne tikai Savienības pilsoņiem, kas balso dalībvalstī, kas nav viņu izcelsmes valsts, bet gan arī tās dalībvalsts pilsoņiem, kurā notiek balsošana.

44. Pēc Eiropas Parlamenta domām, tiesību balsot Eiropas vēlēšanās ierobežošana esot iejaukšanās Hartā garantētajās Savienības pilsoņa tiesībās uz vispārējām vēlēšanām, un saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punktu un judikatūru dalībvalstis drīkst ierobežot tiesības vienīgi tad, ja tās ievēro konkrētus nosacījumus. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras gaismā Eiropas Parlaments saskata, ka ierobežošana būtu nesamērīga, ja tā būtu kumulatīva, vispārīga, automātiska un nediferencēta atkarībā no izdarītā pārkāpuma smaguma. Turpretim tā varētu būt uzskatāma par samērīgu, ja to piemērotu attiecībā uz noteiktiem pietiekami diferencētiem noziedzīgiem nodarījumiem un būtu iespēja to pārskatīt; savukārt pārbaudīt šo samērīgumu, ievērojot, kā šī iespēja ir izmantota, ir valsts tiesas ziņā.

45. Visbeidzot, Komisija uzsver, ka galvenokārt, pretēji tam, kā šķiet uzskatām iesniedzējtiesa, tiesību normās, ar kurām tiek pamatota *T. Delvigne* izslēgšana no vēlētāju saraksta, atšķirīga attieksme ir nevis pret dažādu dalībvalstu valstspiederīgajiem, bet gan pret dažādām vēlētāju kategorijām. Šis atšķirīgums esot jāizvērtē saistībā ar prasību, lai Eiropas Parlamenta vēlēšanas būtu vispārējas.

46. Tāpēc Komisija sliecas par labu tam, lai uz šiem jautājumiem tiktu atbildēts tāpat, kā ierosina Eiropas Parlaments.

VI – **Vērtējums**

47. Pret šā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību ir iebilsts no diviem gluži atšķirīgiem viedokļiem. No vienas puses, kā vairāk vai mazāk spraigi lietā iestājušās personas, iesniedzējtiesas lēmums ir tik gaužām lakonisks, ka ir grūti pieņemt, ka tas atbilst judikatūrā izvirzītajām prasībām, ka pienācīgi jāizklāsta faktisko lietas apstākļu un normatīvo aspektu konteksts, kurā rodas Tiesai uzdotie jautājumi, un jāpaskaidro iemesli, kāpēc atbilde uz tiem ir vajadzīga, lai izspriestu pamatlietu.

48. No otras puses – un, manuprāt, krietni vien piederīgāk –, no šā paša pieņemamības viedokļa ir izvirzīts jautājums par kompetenci. Proti, tiek iztirzāts, vai Tiesa var atbildēt uz iesniedzējtiesas tai uzdotajiem jautājumiem par to, vai dalībvalsts ievēro vairākas Hartā paredzētās pamattiesības. Par to tiek diskutēts tāpēc, ka šie akti – kā norāda daži lietas dalībnieki – nav pieņemti, īstenojot Savienības tiesības, līdz ar loģiskajām sekām, kas no šā apstākļa izriet jautājumā par Tiesas kompetenci. Vispirms atsevišķi jāiztirzā katrs no šiem abiem jautājumiem.

A – *Par prejudiciālo jautājumu pieņemamību*

49. Kā jau norādīju, Francijas valdība apgalvo, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu veidā, kādā tas formulēts, ir acīmredzami nepieņemams. Tās ieskatā, nepilnīgais iesniedzējtiesas jautājumu faktiskā un normatīvā konteksta izklāsts neļauj precīzi izprast, par ko konkrēti ir strīds pamatlietā, un tas ne vien liedz Tiesai iespēju sniegt šī lietas izspriešanai lietderīgu atbildi, bet arī atņem dalībvalstīm un citiem ieinteresētajiem subjektiem iespēju sniegt apsvērumus saskaņā ar Tiesas statūtu 23. pantu.

50. Izņemot pamatlietas puses, visi pārējie šīs lietas dalībnieki vairāk vai mazāk piekrīt Francijas valdības izteiktajai kritikai, tomēr ne tik lielā mērā, lai uzskatītu, ka šis lūgums tādēļ būtu noraidāms.

51. Atbildot uz šiem iebildumiem, vispirms jau sakāms, ka gaužām reti ir gadījies, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā nonāk tik skopi argumentēts un vienlaikus tik uzskatāms jautājumā par tajā konkrēti radušos Savienības tiesību interpretācijas problemātiku.

52. Proti, iesniedzējtiesa praktiski ir vienīgi Tiesai atreferējusi to, kā tiesvedībā *a quo T. Delvigne* izklāstījis savas šaubas par šajā lietā piemērojamo valsts tiesību aktu saderīgumu ar Hartas 39. un 49. pantu, to darot visnotaļ lakoniski un neizklāstot gandrīz nekādu argumentāciju. Raugoties no šā viedokļa vien, daži pārmetumi par iesniedzējtiesas lēmumu šajā prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā ir jāatzīst par pamatotiem.

53. Tomēr tai pat laikā, neskatoties uz visu šo lakonismu, abi Tiesai uzdotie jautājumi galu galā ir tik vienkārši un paši par sevi tik izteiksmīgi, ka nav īpaši jāpiepūlē iztēle, lai šajā lietā iztirzājamos pamattiesību jautājumus pietiekami "rekonstruētu" vismaz tik lielā mērā, cik vajadzīgs, lai atbildētu iesniedzējtiesai. Apvienotās Karalistes valdības rakstveida apsvērumu 2. punktā izklāstītais parāda, ka patiesībā nav grūti atskārst *Tribunal d'instance* vaicājuma būtību.

54. Turklāt šajā gadījumā tiesvedībā *a quo* radusies substanciālā problemātika saistībā ar pamattiesībām šķiet jau esam atrisināta valsts tiesību skatījumā un ar tās procesuālajiem instrumentiem. Tagad pret attiecīgās dalībvalsts publiskās varas iestāžu aktiem tiek mēģināts piesaukt divas Hartas normas, jo netieši un saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām tie tiek uzskatīti par izdotiem, īstenojot Savienības tiesības. Šajos apstākļos, nebūt necenzdamies attaisnot iesniedzējtiesas lēmuma trūkumus, uzskatu, ka visnotaļ rūpīgi jāizvērtē, vai norādītie trūkumi faktiski liedz vai neliedz Tiesai spriest par uzdotajiem jautājumiem. Jāatminas, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru iesniedzējtiesas lūgumu var noraidīt tikai tad, ja ir skaidri redzams, ka lūgtā Savienības tiesību interpretācija nav nekādi saistīta ar pamatlietas apstākļiem vai priekšmetu, vai arī ja problēma ir hipotētiska, vai ja Tiesas rīcībā nav informācijas par lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, kas vajadzīga, lai varētu lietderīgi atbildēt uz tai uzdotajiem jautājumiem [5].

55. To ielāgojot, uzskatu, ka iesniedzējtiesas veiktais informācijas un apsvērumu izklāsts ir pietiekams, lai varētu sazīmēt saistībā ar attiecīgo valsts tiesību aktu, konkrētāk 1992. gada likuma 370. panta noteikumu, piemērošanu radušos jautājumu par saderīgumu ar Savienības tiesībām.

5 — Tā teikts spriedumos *Rüffler* (C-544/07, EU:C:2009:258, 38. punkts), *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 29. punkts) un *Di Donna* (C-492/11, EU:C:2013:428, 25. punkts).

56. Par pirmo jautājumu *Tribunal d'instance* norāda, ka ar šo "pantu uz mūžu tiek atņemta iespēja izmantot pilsoniskās tiesības saistībā ar pēdējā instancē līdz 1994. gada 1. martam veiktu notiesāšanu par noziedzīgu nodarījumu", piebilstot, ka *T. Delvigne* – vērtējumā, ko minētā tiesa aizgūst, apgalvodama, ka tā "apmierina [viņa] lūgumu" uzdot prejudiciālos jautājumus – [6] "uzskata, ka šis pants ir pretrunā vairākām Eiropas Savienības Pamattiesību hartas normām un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas [Pirmā papildprotokola] 3. pantam".

57. Šis apgalvojums nav gluži neargumentēts, jo iesniedzējtiesa paskaidro, ka [prasītājs] ir norūpējies "galvenokārt par nevienlīdzīgo attieksmi, kas no tā izriet, attiecībā uz personām, kas ir notiesātas pēc 1994. gada 1. marta un kurām piemērots labvēlīgāks likums, jo viņš pats tika notiesāts ar spriedumu, kas pēdējā instancē pasludināts 1988. gada 30. martā, un [par no tā izrietošo pretrunu] [..] Francijas tiesību un Kopienu tiesību starpā".

58. *T. Delvigne* vispārīgi piesauktās "dažādās Hartas tiesību normas" *Tribunal d'instance de Bordeaux* konkretizēja kā Hartas 49. pantu pirmajā no Tiesai uzdotajiem jautājumiem, vaicājot, vai ar šo konkrēto tiesību normu "netiek pieļauta tāda valsts tiesību norma, ar kuru tiek saglabāts aizliegums, kas turklāt ir nenoteikts un nesamērīgs, personām, kuras ir notiesātas pirms labvēlīgākā Krimināllikuma Nr. 94-89 stāšanās spēkā 1994. gada 1. februārī, piemērot vieglāku sodu".

59. Ne visai daiļrunīgāks, drīzāk gan gluži pretēji, iesniedzējtiesas lēmums ir arī saistībā ar otro jautājumu. Tomēr tas gan vēl nenozīmē, ka ar tajā rodamajiem apsvērumiem nepavisam nevarētu izklāstīt juridisko problēmu, kas jāatrisina pamatlietā. Tādējādi neilgi pirms abu savu jautājumu uzdošanas iesniedzējtiesa uzskata, ka "jāuzdod Eiropas Savienības Tiesai abi [..] prejudiciālie jautājumi, no kuriem viens attiecas uz laika kritēriju, bet otrs – uz valstspiederības kritēriju". Protams, "valstspiederības kritērijs" parādās tikai otrā jautājuma formulējumā, kurā tā vaicā, vai ar "[Hartas 39. pantu], kas ir piemērojams Eiropas Parlamenta vēlēšanām, [..] Eiropas Savienības dalībvalstīm [..] ir noteikts pienākums neparedzēt vispārēju, nenoteiktu un automātisku aizliegumu īstenot pilsoniskās un politiskās tiesības, lai neradītu nevienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstu valstspiederīgajiem".

60. Tāpēc iesniedzējtiesas lēmums ļauj pietiekami identificēt divas juridiskās problēmas, par kurām Tiesas viedoklis jānoskaidro tālab, lai *Tribunal d'instance* varētu noteikt, vai tiesvedībā *a quo* piemērojamie valsts tiesību akti ir saderīgi ar Savienības tiesībām. Pirmkārt, vai saskaņā ar Hartas 49. pantu tādos apstākļos kā šajā lietā esošie ir izslēdzama labvēlīgāku krimināltiesību aktu piemērošana ar atpakaļejošu spēku. Otrkārt, vai atbilstoši Hartas 39. pantam ir iespējams kā papildsodu uz nenoteiktu laiku atņemt tiesības balsot un kandidēt.

61. Līdz ar to uzskatu, ka Tiesa ir spējīga vismaz minimāli vajadzīgās pietiekamības apmērā apjēgt problēmu, kas iesniedzējtiesai jārisina jautājumā par pamatlietā aplūkoto valsts tiesību aktu saderīgumu ar Savienības tiesībām, un tiktāl palīdzēt tai šīs lietas izspriešanā, nodrošinot tai atbilstīgo šo tiesību interpretāciju.

62. Tāpēc, manuprāt, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilst pieņemamības nosacījumiem saistībā ar apgalvoto iesniedzējtiesas lēmuma neatbilstību formas prasībām. Tāpēc ierosināšu Tiesai iebildumus par tā nepieņemamību noraidīt.

6 — Ar šo apgalvojumu, manuprāt, ir pietiekami, lai kliedētu šaubas, ko Komisija paudusi savu rakstveida apsvērumu 20. punktā, kurā tā norāda, ka uzdoto jautājumu formulējums ir identisks *T. Delvigne* piedāvātajam un no tā izrietot, ka vairākas atziņas par Francijas tiesību aktiem neatspoguļojot "iesniedzējtiesas galīgo viedokli" šajā jautājumā. Manuprāt, tā kā attiecīgā tiesa sakās "apmierinām" *T. Delvigne* lūgumu, uzskatāms, ka tā piekrīt iemesliem, ko šī puse izklāstījusi sava lūguma sniegt prejudiciālu jautājumu pamatošanai, un tik lielā mērā arī aizguvusi šos iemeslus.

B – *Par Tiesas kompetenci: Hartas tvērums šīs lietas apstākļos*

63. Daudzējādi un atšķirīgi ir arī lietas dalībnieku apsvērumi jautājumā par to, vai valsts iestādes rīkojušās, "īstenojot Savienības tiesības", Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē, un atbilde uz to ietekmē Tiesas kompetenci atbildēt iesniedzējtiesai. Dažkārt, kā tas ir Vācijas valdības gadījumā, atbildē uz šo jautājumu tiek izšķirtas piesauktās pamattiesības, proti, tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās (Hartas 39. pants) un tiesības vēlāk saņemt mīkstāku sodu (Hartas 49. panta 1. punkta trešais teikums). Uzskatu, ka turpinājumā izklāstīto iemeslu dēļ vaicātais šīs lietas apstākļos ir jāizvērtē diferencēti. Taču vispirms pavisam īsi jāatgādina, kā attiecīgo klauzulu interpretē Tiesa.

1) Par klauzulas, ka Harta uz dalībvalstīm attiecas "tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus" (Hartas 51. panta 1. punkts), tvērumu. Izklāsts

64. Nupat citētais formulējums jau no pirmsākuma ir radījis interpretācijas grūtības, kuru dēļ notikušas ievērojamas debates juridiskajā literatūrā [7], ko daļēji veicināja arī centieni norādīt uz zināmu *spriegumu* agrākās judikatūras un šīs tiesību normas formulējuma starpā [8].

65. Spriedumā *Åkerberg Fransson* [9], apstiprinot iepriekš minēto agrāko judikatūru, ir nospriests, ka "būtībā [..] Savienības tiesību sistēmā garantētās pamattiesības ir jāpiemēro visās situācijās, kuras regulē ar Savienības tiesībām, taču ne ārpus šādām situācijām. Šajā ziņā Tiesa jau ir atgādinājusi, ka tā attiecībā uz Hartu nevar novērtēt tādu valsts tiesisko regulējumu, kas neietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. Turpretī, ja šāds regulējums ietilpst šo tiesību piemērošanas jomā, Tiesai, lemjot prejudiciālā kārtībā, ir jāsniedz nepieciešamie interpretācijas elementi, lai valsts tiesa varētu izvērtēt šī regulējuma saderību ar pamattiesībām, kuru ievērošanu tā garantē" [10].

66. Šā nupat minētā sprieduma 21. punktā Tiesa principiāli nosprieda, ka tā kā "Hartā garantētās pamattiesības tātad ir jāievēro, ja valsts tiesiskais regulējums ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, nevar pastāvēt tādi gadījumi, kas šādā veidā attiecas uz Savienības tiesībām, bez iepriekš minēto pamattiesību piemērošanas. Savienības tiesību piemērojamība nozīmē arī Hartā garantēto pamattiesību piemērošanu".

67. Visbeidzot, arīdzan principiāli minētā sprieduma 29. punktā ir teikts, ka var būt tāda valsts tiesībās reglamentēta situācija, kas nav "pilnībā noteikta ar Savienības tiesībām". Šādā gadījumā valsts publiskajai varai ir leģitīms pamats "piemērot valsts standartus pamattiesību aizsardzībai, ja vien šī piemērošana neaizskar to aizsardzības līmeni, kāds tiek garantēts ar Hartu, kā to ir interpretējusi Tiesa, kā arī Savienības tiesību pārākumu, vienotību un efektivitāti" [11].

7 — Piemēram, Groussot, X., Pech, L., un Petursson, G. T., "The Scope of Application of EU Fundamental Rights on Member States' Action: In Search of Certainty in EU Adjudication", no: *Eric Stein Working Paper* 1/2011; Nusser, J., *Die Bindung der Mitgliedstaaten an die Unionsgrundrechte*, Tībingene: Mohr Siebeck, 2011, 54. un nākamās lpp.; Kokott, J., un Sobotta, C., "The Charter of Fundamental Rights of the European Union after Lisbon", no: *EUI Working Papers*, Academy of European Law, Nr. 6, 2010; Alonso García, R., "The General Provisions of the Charter of Fundamental Rights of the European Union", no: *European Law Journal*, Nr. 8, 2002; Eeckhout, P., "The EU Charter of Fundamental Rights and the federal question", no: *39 Common Market Law Review*, 2002; Jacqué, J. P., "La Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne: aspects juridiques généraux", *REDP*, 14. sēj., Nr. 1, 2002; Egger, A., "EU-Fundamental Rights in the National Legal Order: The Obligations of Member States Revisited", *Yearbook of European Law*, 25. sēj., 2006; Rosas, A., un Kaila, H., "L'application de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne par la Cour de justice – un premier bilan", no: *Il Diritto dell'Unione Europea*, 1/2011, un Weiler, J., un Lockhart, N., "Taking rights seriously" seriously: The European Court and its Fundamental Rights Jurisprudence – Part I", *Common Market Law Review 32*, 1995.

8 — Tādējādi gan spriedumi *Wachauf* (C-5/88, EU:C:1989:321) un *Bostock* (C-2/92, EU:C:1994:116), gan spriedumi *ERT* (C-260/89, EU:C:1991:254) un *Familiapress* (C-368/95, EU:C:1997:325) pretstatā spriedumiem *Maurin* (C-144/95, EU:C:1996:235), *Kremzow* (C-299/95, EU:C:1997:254) un *Annibaldi* (C-309/96, EU:C:1997:631).

9 — C-617/10, EU:C:2013:105.

10 — *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 19. punkts). Turpinājumā Tiesa min spriedumus *ERT*(C-260/89, EU:C:1991:254, 42. punkts), *Kremzow* (C-299/95, EU:C:1997:254, 15. punkts), *Annibaldi* (C-309/96, EU:C:1997:631, 13. punkts), *Roquette Frères* (C-94/00, EU:C:2002:603, 25. punkts), *Sopropé* (C-349/07, EU:C:2008:746, 34. punkts), *Dereci* u.c. (C-256/11, EU:C:2011:734, 72. punkts) un *Vinkov* (C-27/11, EU:C:2012:326, 58. punkts).

11 — *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 29. punkts).

68. Šajā ziņā atgādināms, ka šajā jautājumā Tiesa atsaucas uz spriedumu *Melloni*, kura 60. punktā, atsaucoties uz Hartas 53. pantu un tādējādi norādot uz iespēju dalībvalstīm noteikt augstākus aizsardzības standartus, ir teikts, ka "Hartas 53. pants apstiprina, ka, ja Savienības tiesību aktā ir prasīts veikt valsts īstenojošos pasākumus, valsts iestādes un tiesas joprojām var piemērot savus valsts standartus pamattiesību aizsardzībai, ja vien šāda piemērošana nekaitē nedz Hartā paredzētajam aizsardzības līmenim, kā to interpretē Tiesa, nedz Savienības tiesību pārākumam, vienotībai un efektivitātei" [12].

69. Tāpēc "Savienības tiesību piemērošanas joma" tiek noteikta kā tā, kas aptver "vis[as] situācij[as], kuras regulē ar Savienības tiesībām". Vienlaikus Hartas piemērošanas rezultātā nevar tikt paplašinātas Savienībai Līgumos piešķirtās kompetences, jo, kā atgādināts spriedumā *Åkerberg Fransson* [13], saskaņā ar LES 6. panta 1. punktu "Hartas noteikumi nekādā ziņā nepaplašina Savienības kompetences, kā tās noteiktas Līgumos. Tāpat saskaņā ar Hartas 51. panta 2. punktu ar to netiek paplašināta Savienības tiesību piemērošanas joma, paplašinot Savienības kompetenci, un Savienībai netiek nedz noteikta kāda jauna kompetence vai uzdevumi, nedz grozīta kompetence un uzdevumi, kā tie noteikti Līgumos" [14].

70. Tāpēc tagad jānoskaidro, vai šajā gadījumā ir "Savienības tiesībās reglamentēta situācija".

2) Par vajadzību šo jautājumu izvērtēt savrupi

71. Kā jau norādīju, uz jautājumu par to, vai valsts publisko iestāžu akts ir pieņemts, "īstenojot Savienības tiesības", manuprāt, ir atbildams diferencēti attiecībā uz katru no piesauktajām pamattiesībām.

72. Manis šajā ziņā ierosinātais ir jāpaskaidro. Proti, var nešķist pašsaprotami, ka kāda dalībvalstī iestājusies konkrēta situācija būtu vienlaikus gan *analizējama*, gan *neanalizējama* no Hartas viedokļa atkarībā no piesauktajām tiesību normām.

73. Tomēr izrādās, ka šīs lietas apstākļos ir radusies īpatnēja situācija, kas ir pašā pamatlietā izvirzītā prasījuma pamatā. Proti, situācija, par kuru sūdzas *T. Delvigne*, varētu tikt atrisināta divos dažādos un būtībā alternatīvos veidos, proti, vai nu atzīstot, ka krimināltiesības, kas viņam tika – un joprojām tiek – faktiski piemērotas, ir pretrunā tiesībām balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās (Hartas 39. pants), vai alternatīvi atzīstot, ka, lai kā arī nebūtu, vēlākās krimināltiesības, kas viņam *netika* piemērotas, būtu bijušas jāpiemēro saskanīgi ar to, kas garantēts Hartas 49. pantā (tiesības uz labvēlīgāka krimināllikuma atpakaļejošu spēku). Ar abiem paņēmieniem, kā redzams, galu galā tiek sasniegts viens un tas pats iznākums.

74. Taču problemātika, kas rodas, analizējot, vai šis ir Savienības tiesību īstenošanas gadījums, ir krietni vien atšķirīgas atkarībā no viena vai otra prasījuma: proti, atkarībā no tā, vai tiek prasīts vai nu atzīt, ka viņam piemērotais likums – pēc būtības – ir pretrunā tiesībām balso un kandidēt, vai ar atpakaļejošu spēku piemērot krimināllikumu, kas viņam *netika* piemērots.

75. Tāpēc jautājumu par to, vai šajā gadījumā valsts tiesības ir pieņemtas, īstenojot Savienības tiesības, iztirzāšu šķirti un valsts tiesas ievērotajā secībā.

12 — *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107).

13 — *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 23. punkts).

14 — Tāds pats domu gājiens šajā ziņā ir arī spriedumā *Dereci* u.c. (C-256/11, EU:C:2011:734, 71. punkts).

3) Par to, vai Hartas 49. panta 1. punkta trešajā teikumā atzītās tiesības uz labvēlīgāka krimināllikuma piemērošanu ar atpakaļejošu spēku var tikt saistoši piesauktas attiecībā uz notiesāšanu par noziedzīgu nodarījumu šīs lietas apstākļos

76. Jāatgādina, ka šajā gadījumā valsts krimināltiesībās tika izdarīts leģislatīvs grozījums, kas nešaubīgi kvalificējams par *reformatio in mitius*, taču tas neattiecas uz notiesāšanām, kas pasludinātas pirms likuma stāšanās spēkā. Tomēr, pirms izvērtēju Hartā atzītās garantijas tvērumu, konkrēti, vai tā aptver arī galīgas notiesāšanas, kas brīdī, kad minētais grozījums stājas spēkā, jau ir pasludinātas, ir jāizvērtē, kā nupat paskaidroju, vai notiesāšana par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu, ir veikta, "īstenojot Savienības tiesības". Ja secināms citādi, ir skaidrs, ka dažādos iespējamajos jautājumos par šo pamattiesību substanciālo tvērumu nebūtu jāiedziļinās [15].

77. Tiesas judikatūra – jau uzreiz varu pateikt – ļauj bez grūtībām secināt, ka tā šajā gadījumā nav noticis. Atminēsimies, ka jau minētajā spriedumā *Åkerberg Fransson* saistībā ar problemātiku, kas nenoliedzami ir līdzīga šajā lietā esošajai un kurā tika izvērtēts konkrēti tas, vai tāda krimināltiesību garantija kā princips *ne bis in idem* ir piemērojams notiesāšanai par PVN pārkāpumu, Savienības tiesību īstenošanas gadījumu Tiesa saskatīja apstāklī, ka konkrētā krimināllieta "daļēji ir saistīta ar [..] deklarēšanas pienākumu neizpildi PVN jomā" [16].

78. Toreiz Tiesa arīdzan atzina, ka pamatlietas situācija ir reglamentēta tiesību normās, kas pieņemtas, īstenojot Savienības tiesības, jo šajās tiesībās noteikts, ka dalībvalstīm "jāveic visi atbilstošie normatīvie un administratīvie pasākumi, lai nodrošinātu PVN iekasēšanu pilnā apjomā tās teritorijā un cīnītos pret krāpšanu", [17] kā izriet gan no LES 4. panta 3. punkta, gan no Direktīvas 2006/112 par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu un Sestās direktīvas.

79. Šīm tiesību normām tika pieskaitīts "LESD 325. pants[, kurā] dalībvalstīm ir noteikts pienākums apkarot krāpšanu un citādu nelikumīgu rīcību, kas apdraud Savienības finanšu intereses ar atturošiem un efektīviem pasākumiem, un it īpaši tām ir noteikts pienākums pieņemt tādus pašus pasākumus, lai apkarotu krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses, kādus tās veic, lai novērstu krāpšanu, kas apdraud viņu pašu finanšu intereses" [18].

80. Tiesas ieskatā, "tā kā saskaņā ar [..] Lēmuma 2007/436 [..] par Eiropas Kopienu pašu resursu sistēmu [..] 2. panta 1. punktu Savienības pašas resursos tostarp ietilpst ieņēmumi, ko gūst, piemērojot vienotu likmi PVN bāzei, kas noteikta saskaņā ar Savienības tiesībām, tad pastāv tieša saikne starp ieņēmumiem no PVN atbilstoši piemērojamajām Savienības tiesībām un atbilstošo PVN resursu nodošanu Savienības budžetam, jo jebkādi trūkumi pirmo minēto iekasēšanā iespējami izpaužas kā otrā minētā samazinājuma cēlonis" [19].

81. Īsumā sakot, lieta *Åkerberg Fransson* bija par gadījumu, kad dalībvalstij bija jāpieņem normatīvi un administratīvi pasākumi, kas vajadzīgi tālab, lai izpildītu Savienības tiesībās noteiktu pienākumu.

82. Šajā gadījumā klajā atšķirībā no iepriekš minētās situācijas nav Savienības tiesību normu – kuras, protams, arī netiek piesauktas –, kas līdzīgi nupat minētajā lietā esošajām varētu pamatot un radīt dalībvalsts pilnvaras piemērot sodus. Gluži pretēji, dalībvalsts *ius puniendi* izmantošana notikusi ar Savienības kompetenci vispār nesaistītā jomā, proti, saistībā ar sodīšanu par slepkavības noziedzīgu nodarījumu. Tāpēc šajā gadījumā nav Savienības tiesību, kuru dēļ būtu apgalvojams, ka krimināls ods ticis piemērots saskaņā ar tām.

15 — Vispārīgi Lascuraín Sánchez, J. A., *Sobre la retroactividad penal favorable*, Madride: Civitas, 2000.

16 — *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 24. punkts).

17 — *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 25. punkts).

18 — *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 26. punkts).

19 — *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 26. punkts).

83. No šā viedokļa atliek vien piemetināt, ka nupat secinātais nav apspēkojams ar to vien, ka, tiesību uz *reformatio in mitius* tvērumu atbilstoši *T. Delvigne* ierosinātajam interpretējot citādi, viņam varētu būt piemērojams pēc viņa notiesāšanas notikušais leģislatīvais grozījums un līdz ar to galu galā viņam būtu tiesības balsot un kandidēt.

84. Tiesa ir nospriedusi, ka tāpēc vien, ka netieši tiek skarts kāds Savienības tiesību piemērošanas jomā esošs jautājums, vēl nav uzskatāms, ka šī situācija, kurai piemērojama valsts tiesību norma, kas rada šo piesaisti, tiek reglamentēta Savienības tiesībās [20].

85. Šajā pašā domu virzienā Tiesa arī ir nospriedusi, ka "jēdziens "Savienības tiesību piemērošana" Hartas 51. panta izpratnē paredz, ka ir jābūt pietiekamai saiknei, kas ir ciešāka nekā divu jomu līdzīgums vai vienas jomas netiešā ietekme uz otru jomu" [21]. Tiesa arīdzan norādījusi, ka, "lai noteiktu, vai valsts tiesiskais regulējums ir Savienības tiesību piemērošana Hartas 51. panta izpratnē, papildus citiem elementiem vēl ir jāpārbauda, vai attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma mērķis ir piemērot Savienības tiesību normu, kāds ir šī regulējuma raksturs un vai tam ir vēl citi mērķi papildus tiem, kas jau ir noteikti Savienības tiesībās, pat ja šis regulējums Savienības tiesības var ietekmēt netieši, un vai ir kāds specifisks Savienības tiesību regulējums šajā jautājumā vai tāds, kas šo jautājumu var ietekmēt" [22].

86. Īsumā sakot un sekojot šim pašam domu gājienam, apstāklis, ka minētā grozījuma atpakaļejošā spēka rezultātā netieši un zināmā veidā nejauši tiek atgūtas tiesības balsot un kandidēt, vēl neļauj apgalvot, ka pār šo situāciju "valda" Hartas 49. panta 1. punkta trešais teikums, proti, īsumā sakot, ka valsts iestādes akts ir izdots, īstenojot Savienības tiesības.

87. Tāpēc uzskatu, ka tāda valsts tiesību norma kā šajā lietā aplūkotā, kas izslēdz noteiktu atpakaļejošu spēku saistībā ar krimināltiesību aktu, kas nav pieņemts, īstenojot Savienības tiesības, pēc savas iedabas ne tik nav valsts tiesību akts, kas ir pieņemts, īstenojot Savienības tiesības.

88. Tāpēc secinu, ka Tiesas kompetencē nav šīs lietas apstākļos spriest par *Tribunal d'instance* piesaukto valsts tiesību aktu saderīgumu ar Hartas 49. panta 1. punkta trešajā teikumā atzītajām tiesībām.

4) Par to, vai tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās, kā atzīts Hartas 39. panta 2. punktā, var tik piesauktas attiecībā pret valsts krimināltiesību aktiem, kuros noteikta tiesību balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās galīga zaudēšana

89. Ar otro jautājumu *Tribunal d'instance de Bordeaux* vaicā, vai ar Hartu ir saderīga tiesību balsot un kandidēt galīga atņemšana, kas sākotnēji piemērota *T. Delvigne* – un kuru viņš joprojām "izcieš" – saskaņā ar krimināltiesību aktiem, kas bija spēkā noziedzīgā nodarījuma, kurā viņš atzīts par vainīgu, izdarīšanas brīdī.

90. No jauna jāizvērtē, vai šis ir tas gadījums, kad saskaņā ar Hartas 51. panta 1. punktu dalībvalstu publiskās varas iestāžu akti uzskatāmi par saistītiem ar tajā noteikto. Būtībā jautājums no jauna ir par to, vai var apgalvot, ka attiecīgo krimināltiesību aktu piemērošana ir bijusi reglamentēta vai noteikta Savienības tiesībās.

20 — *Annibaldi* (C-309/96, EU:C:1997:631, 21.–23. punkts).

21 — *Siragusa* (C-206/13, EU:C:2014:126, 24. punkts).

22 — *Siragusa* (C-206/13, EU:C:2014:126, 25. punkts), kurā minēti spriedumi *Annibaldi* (C-309/96, EU:C:1997:631, 21.–23. punkts), *Iida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 79. punkts) un *Ymeraga* u.c. (C-87/12, EU:C:2013:291, 41. punkts).

91. Šajā lietā noteikti izdarāms gluži citāds secinājums. Tas, ka, pamatojoties uz Francijas tiesību aktiem, kuros atbilstoši Savienības tiesībām tiek reglamentētas Eiropas Parlamenta vēlēšanas – ar atsauci uz vispārīgajiem tiesību aktiem par vēlēšanām (1977. gada 7. jūlija Likuma 77-729 2. pants), kuros savukārt ir izdarīta atsauce uz tās krimināltiesību aktiem (Vēlēšanu kodeksa L 2. pants) – *T. Delvigne* tiek atņemtas tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās, izriet no tiesību aktiem, kas pieņemti, īstenojot Savienības tiesības.

92. Uzskatu, ka šajā gadījumā strīdīgos valsts tiesību aktus un Savienības tiesības vieno manāma saikne. Šī *saikne* izriet vispirms jau no tā, ka primārās tiesības uzņemas kompetenci noteikt tiesību normas, kas vajadzīgas, lai Eiropas Parlamenta locekļi varētu tikt ievēlēti "saskaņā ar vienotu procedūru visās dalībvalstīs vai saskaņā ar visām dalībvalstīm kopīgiem principiem". LESD 223. panta 1. punktā turpinot – lai gan ar zināmām niansēm – tā priekšgājēja, proti, EKL 190. panta, domu gājienu, ir noteikts, ka "priekšlikumu noteikumiem" šā mērķa sasniegšanai izstrādāt ir Eiropas Parlamenta ziņā, tieši Padome ir tā, kura, "saņēmusi piekrišanu no Eiropas Parlamenta, [..] saskaņā ar īpašu likumdošanas procedūru vienprātīgi pieņem attiecīgus noteikumus", lai arī šie tiesību akti "stājas spēkā pēc tam, kad tos apstiprinājušas dalībvalstis atbilstīgi savām konstitucionālajām prasībām" [23].

93. Šis LESD 223. panta 1. punktā noteiktais nozīmē, ka Savienības likumdevējam jāuzņemas savu deputātu ievēlēšanas reglamentēšana kādā no diviem veidiem: vai nu nosakot vienveidīgu procedūru, vai paredzot kopīgus principus. Neatkarīgi no atšķirībām starp abiem veidiem izskatāmajā lietā nozīme ir tam, ka tie abi attiecas uz Savienības kompetencē iekļautu jomu, kurā, lai neteiktu vairāk, Savienības likumdevējam ir "līdzlikumdevēja" statuss.

94. Skaidrs, ka, vai nu nosakot *procedūru*, kādā ievēlami Eiropas Parlamenta locekļi, vai paredzot *kopīgus principus*, atbilstoši kuriem šī ievēlēšana veicama, Savienības likumdevējs piedalās tādas īpatnējas kompetences īstenošanā, kas, iespējams, būtu kvalificējama par "dalītu", taču kurā tas katrā ziņā iesaistās tieši. Attiecīgā kompetence izrādās "dalīta" divējādā ziņā: pirmkārt, tāpēc, ka, lai arī ierosināt un noteikt minēto procedūru reglamentējošās tiesību normas vai savukārt paredzēt kopīgos principus, uz kuriem tā balstāma, ir tikai un vienīgi Savienības likumdevēja ziņā, lemt par šo tiesību normu "stāšanos spēkā" var tikai dalībvalstis. Otrkārt, tas ir tāpēc, ka, līdzko ir noteikta vienveidīga procedūra vai arī paredzēti kopīgi principi, atbilstoši kuriem jānoris Eiropas vēlēšanām, dalībvalstīm joprojām paliks zināma rīcības brīvība savu kompetenču izmantošanā saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanu reglamentēšanu.

95. Pirmais secinājums, kas izdarāms no iepriekš izklāstītā, ir tāds, ka jau saskaņā ar LESD eksistē noteikta Savienības likumdevēja kompetence, kas ļauj noraidīt pārmetumu, ka Hartas piemērošanas rezultātā iespējami tiek mainītas Savienības kompetences pretrunā LES 6. panta 1. punkta otrajā daļā noteiktajam aizliegumam. Turklāt šo secinājumu nemaina apstāklis, ka, cik zināms, LESD 223. panta 1. punktā paredzētajam nav izdevies īstenoties.

23 — Vispārīgi par EKL 190. pantu un LESD 223. panta 1. punktu skat. González Alonso, L. N., "El Parlamento Europeo ante las elecciones de junio de 2009: reflexiones a la luz del Tratado de Lisboa", no: *Revista Unión Europea Aranzadi*, 2009. gada maijs, 7.–13. lpp.

96. Proti, LESD 223. panta 1. punktā gribētā procedūra vēl nav noteikta [24]. Taču šajā tiesību normā noteiktais, lai arī tas vēl jāizpilda, liecina par primārā likumdevēja gribu padarīt Eiropas Parlamenta locekļu vēlēšanas par "Savienības tiesībās reglamentētu situāciju" sprieduma *Åkerberg Fransson* izpratnē, lai arī ne ekskluzīvi, bet gan ar dalībvalstu tiesību dalību vai nu Savienībā noteiktas vienveidīgas procedūras, vai arī tās noteiktu kopīgu principu kontekstā.

97. Savienības ieinteresētība Eiropas Parlamenta locekļu iecelšanas kārtībā jau ir kvalitatīvi mainījusies, kopš Eiropas deputātus vispārējās tiešās vēlēšanās ievēl dalībvalstu pilsoņi [25]. Tālab sākotnēji bija jāpieņem 1976. gada akts par Eiropas Parlamenta locekļu ievēlēšanu, kura 1. panta 3. punktā bija noteikts, ka vēlēšanas ir "vispārējas un tiešas, un balsošana ir brīva un aizklāta".

98. Protams, šajā 1976. gada aktā bija paredzēts vēl kas cits, proti, 8. pantā bija noteikts, ka, "ja vien šajā Aktā nav noteikts citādi, vēlēšanu procedūru katrā dalībvalstī reglamentē tās valsts noteikumi". Taču, lai kā arī nebūtu, Eiropas Parlamenta ievēlēšana vispārējās tiešās vēlēšanās nozīmēja, ka šīs palātas sastāvā jāatspoguļojas dalībvalstu parlamentu sastāvam. Jāatminas, ka spriedumā *Les Verts* /Parlaments [26] Tiesa apmierināja partijas "Les Verts" prasību, pamatojoties uz šo aktu, toreiz pirmo reizi kvalificēdama Līgumus kā konstitucionālu dokumentu.

99. Pakāpeniskais Eiropas Parlamenta kompetenču pieaugums un pieaugošā tā institucionālā un politiskā stāvokļa līdzināšanās valstu parlamentiem raksturīgajam stāvoklim dalībvalstu tiesību sistēmās vienīgi vēl jo neatliekamāku padarīja vajadzību, lai tā ievēlēšanas kārtība taisnīgi atspoguļotu tā "Savienības" pilsoņu gribas pārstāvības orgāna statusu. Izsakoties citiem vārdiem, kā esmu darījis secinājumos lietā *Åkerberg Fransson*, šķiet neapstrīdami, ka šajā gadījumā ir runa par "Savienības *īpašo ieinteresētību*, lai [dalībvalstu, īstenojot Savienības tiesības, veiktā] varas īstenošana atbilstu Savienības izpratnei par pamattiesībām" [27].

24 — Eiropas Parlaments ir vairākkārtīgi mēģinājis izpildīt šo prasību. Jānorāda uz 2011. gada 28. aprīlī deputāta *Andrew Duff* sagatavoto pirmo ziņojumu par Priekšlikumu grozījumiem 1976. gada aktā (PE 440.210v04-00), kurā ierosināts izveidot Eiropas kandidātu sarakstus, piedāvāts izveidot visu Savienības teritoriju aptverošu vienu vēlēšanu apgabalu un paredzēt pienākumu nodrošināt sieviešu dalību sarakstos, kā arī deputātu vietu sadali atbilstoši d'Hondta koriģētajai proporcionālajai sistēmai; tā kā šis priekšlikums neguva pietiekamu vairākuma atbalstu Konstitucionālo jautājumu komitejā, 2012. gada 2. februārī šis pats deputāts sagatavoja otru ziņojumu, kurš arīdzan neguva pietiekamu vairākuma atbalstu Konstitucionālo jautājumu komitejā un līdz ar to netika izskatīts plenārsēdē. Pēc šiem nesekmīgajiem mēģinājumiem 2012. gada 22. novembrī tika pieņemta Rezolūcija par Eiropas Parlamenta vēlēšanām 2014. gadā (P7_TA(2012)0462, deputāta *Carlo Casini* ziņojums). Pamatojoties uz šo rezolūciju Parlaments pieņēma Padomes 2012. gada 20. decembra Direktīvu 2013/1/ES, ar kuru groza Direktīvu 93/109/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātu kārtību tiesību kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās izmantošanai Savienības pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav (OV L 26, 27. lpp.). Šie grozījumi ir vērsti uz to, lai uzlabotu pasākumus informācijas apmaiņai dalībvalstu starpā, kā arī Eiropas pilsoņu bez attiecīgās valstspiederības iekļaušanai vēlētāju sarakstos. Tāpat 2013. gada 10. jūnijā Eiropas Parlaments pieņēma Ieteikumu, ar kuru apstiprināts Padomes priekšlikums par Eiropas Parlamenta sastāvu (PE 513.240v01-00), kurš savukārt ir balstīts uz kādu citu Parlamenta 2013. gada 13. marta plenārsēdē pieņemtu rezolūciju (P7_TA(2013)0082). Vēlāk, 2013. gada jūlijā, Parlaments pieņēma arī Rezolūciju par 2014. gada vēlēšanu rīkošanas uzlabošanu (P7_TA(2013)0323), kurā paredzēts vairot Parlamenta pilnvaras saistībā Komisijas priekšsēdētāja ievēlēšanu.

25 — Par to, kāda nozīme toreiz šai novitātei tika piešķirta juridiskajā literatūrā, var skat., piemēram, Lodge, J., "The significance of direct elections for the European Parliament's role in the European Community and the drafting of a common electoral law", no: *Common Market Law Review* 16, 1979, 195.–208. lpp.; Paulin, B., un Forman, J., "L'élection du Parlement Européen au suffrage universel direct", no: *Cahiers de Droit Européen 5-6*, 1976, 506.–536. lpp.; Charpentier, J., un citi, *La signification politique de l'élection du parlement européen au suffrage universel direct*, Nansī: Centre Européen Universitaire de Nancy, 1978.

26 — Lieta 294/83 (EU:C:1986:166, 23. punkts).

27 — Secinājumi lietā *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2012:340, 40. punkts). Mans izcēlums.

100. Sekojot šim pašam domu gājienam un atmetot agrāko EKL 189. pantā rodamo formulējumu, LES 14. panta 2. punktā un saskanīgi ar to arī Hartas 39. panta 1. punktā Eiropas Parlamenta deputāti vairs netiek dēvēti par "Kopienā apvienoto valstu tautu pārstāvjiem", bet gan jau krietni vien tiešāk par "Savienības pilsoņu pārstāvjiem" [28].

101. Skaidrs, ka šajā jaunajā Savienības pilsoņu kopumu tieši pārstāvošas palātas statusā Eiropas Parlamentam jau kļūst visnotaļ pagrūti būt vienkāršam tādu deputātu apkopojumam, kas ievēlēti saskaņā nacionālajām vēlēšanu proceduārām, kas pieejas vai pamatpremisu ziņā, iespējams, ir gluži atšķirīgas. Lai panāktu pilsoņu pārstāvības vienotību, vēlēšanu kārtība ir jānosaka vienveidīgi vai vismaz jābalsta uz kopīgiem principiem. Tā, manuprāt, domāts LESD 223. panta 1. punktā.

102. Tā kā pašreiz šajā tiesību normā noteiktajam nekad nav izdevies īstenoties kā nupat norādīts, Savienībai joprojām jāizmanto nacionālo vēlēšanu procedūru palīdzība, kā joprojām paredzēts 1976. gada aktā. Šīs procedūras stāšanās spēkā noteikšana patiešām – joprojām – ir dalībvalstu ziņā. Taču, lai arī to kompetencē tādējādi, tā sacīt, joprojām ir noteikt šīs procedūras stāšanos spēkā, tām vairs nav agrākās beznosacījumu kompetences reglamentēt savā vēlēšanu apgabalā kandidējošo Eiropas deputātu ievēlēšanas kārtību. Tāpēc šobrīd joprojām vajadzīgā gandrīz pilnīgā paļaušanās uz nacionālajām vēlēšanu procedūrām izriet nevis no tā, ka dalībvalstīm piemīt tik plašas kompetences, bet gan no vajadzības aizpildīt robu, kas citādi būtu radies tāpēc, ka nav izpildīts LESD 223. panta 1. punktā noteiktais.

103. Lai kā arī nebūtu, šajā ziņā svarīgi ir tas, ka no visa iepriekš izklāstītā izriet, ka šajā jomā neizbēgami tiek īstenotas Savienības tiesības.

104. Tāpēc Tiesas kompetencē ir atbildēt uz otro no iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, jo šajā gadījumā tiek īstenotas Savienības tiesības. Tomēr secinātais ir būtiski jāniansē tāpēc, ka Savienības likumdevēja kompetence Eiropas Parlamenta vēlēšanu reglamentēšanā ir ierobežota.

105. Proti, būtu jāatminas, ko Tiesa nospriedusi iepriekš minētā sprieduma *Åkerberg Fransson* 29. punktā, proti, ka valsts tiesībās reglamentētā situācijā, kas "nav pilnībā noteikta ar Savienības tiesībām", valsts publiskās varas iestādes var leģitīmi "piemērot valsts standartus pamattiesību aizsardzībai, ja vien šī piemērošana neaizskar to aizsardzības līmeni, kāds tiek garantēts ar Hartu, kā to ir interpretējusi Tiesa, kā arī Savienības tiesību pārākumu, vienotību un efektivitāti" [29].

106. Šajā ziņā saskanīgi ar nupat izklāstīto ir skaidrs, ka viss Eiropas Parlamenta vēlēšanas reglamentējošais tiesību normu kopums nav nedz *de facto*, nedz *de jure* "pilnībā noteikts" ar Savienības tiesībām. Proti, pat gadījumā, ja LESD 223. panta 1. punktā noteiktais tiktu izpildīts, Savienības likumdevēja kompetencē ietilpst nevis visas Eiropas Parlamenta vēlēšanu tiesības, bet gan tikai noteikt vienveidīgu procedūru vai kopīgus principus. Šajā situācijā šajā ziņā noteiktās valsts tiesības nebūtu "pilnībā noteiktas" ar Savienības tiesībām. Vēl jo drošāk tas sakāms par situāciju, kurā LESD

28 — Šajā ziņā Savienības pilsoņa statuss ir krietni vien progresējis savā "[sūtībā pārtapt] dalībvalstu pilsoņu pamatstatus[ā], kas ļauj dalībvalstu pilsoņiem, kas atrodas tādā pašā situācijā, neatkarīgi no to pilsonības un, neskarot šajā sakarā skaidri paredzētos izņēmumus, baudīt tādu pašu tiesisko attieksmi", uz kuru Tiesa jau norādījusi spriedumā Spānija/Apvienotā Karaliste (C-145/04, EU:C:2006:543, 74. punkts). Turklāt, kā ģenerāladvokāts A. Ticano [*A. Tizzano*] norāda savos secinājumos, kas sniegti šajā pašā lietā (C-145/04, EU:C:2006:231, 68. punkts), tā kā toreiz patiešām nevienā Kopienu tiesību normā atklāti un tieši nebija noteikts, ka "[balsstiesības Eiropas vēlēšanās] ir to tiesību skaitā, kas Savienības pilsoņiem ir atzītas saskaņā ar EKL 17. panta 2. punktu[,] tomēr var atzīmēt, ka EKL 19. panta 2. punkts, piešķirot kādas dalībvalsts pilsoņiem tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās citā dalībvalstī, kurā viņiem ir sava dzīvesvieta, ar tādiem pašiem nosacījumiem kā šīs valsts pilsoņiem, uzskata savā ziņā kā pieņemtu to, ka attiecīgās tiesības ir piešķirtas Savienības pilsoņiem. Tādā pašā nozīmē var argumentēt, pamatojoties uz EKL 189. un 190. pantu, kas paredz, ka Parlamentu veido "Kopienā apvienoto valstu tautu" un tādējādi (vismaz) to valstspiederīgo pārstāvji".

29 — *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 29. punkts).

223. panta 1. punktā paredzētais nav īstenojies. Tāpēc dalībvalstīm ir rīcības brīvība piemērot aizsardzības prasības, kas atšķiras no Hartā esošajām – un, atsaucoties uz spriedumu *Melloni*,[30] ir augstākas par tām –, ja vien, protams, tiek ievērots iepriekšējā punkta nobeigumā manis norādītais nosacījums.

107. Tāpēc mans starpsecinājums ir, ka tādi valsts tiesību akti kā šeit apstrīdētie, kuros tieši vai ar atsauci tiek reglamentētas Eiropas Parlamenta vēlēšanas, ir tiesību akti, kas pieņemti, "īstenojot" Savienības tiesības, lai arī tie nav "pilnībā noteikti" ar šīm tiesībām sprieduma *Åkerberg Fransson* 29. punkta izpratnē un ar tur paredzētajām sekām.

C – *Par lietas būtību*

1) Ievadapsvērumi

108. Iesniedzējtiesas jautājuma formulējums liecina, ka uzmanība tajā ir vērsta uz Hartas 39. panta 1. punktu, jo tikai šajā punktā ir atsauce uz vienlīdzības principu, lai arī vienīgi, lai nodrošinātu, ka Savienības pilsoņi, kas dzīvo kādā citā, no savas valstspiederības valsts atšķirīgā dalībvalstī, varētu piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās ar tādiem pašiem nosacījumiem kā mītnes valsts valstspiederīgie. Tomēr ir vispārzināms, ka *T. Delvigne* piesauktā vienlīdzība, uz kuru savā lēmumā atsaucas arī *Tribunal d'instance*, ir paredzēta nevis Hartas 39. panta 1. punktā, bet gan drīzāk minētā panta 2. punktā.

109. Proti, iesniedzējtiesa konkrēti jautā, vai "Hartas 39. pants, kas ir piemērojams Eiropas Parlamenta vēlēšanām, ir jāinterpretē tādējādi, ka Eiropas Savienības dalībvalstīm ar to ir noteikts pienākums neparedzēt vispārēju, nenoteiktu un automātisku aizliegumu īstenot pilsoniskās un politiskās tiesības, lai neradītu nevienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstu valstspiederīgajiem". Atsauce uz "vispārēju, nenoteiktu un automātisku aizliegumu" uzreiz, kā redzēsim, atsauca atmiņā Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru saistībā ar tiesību balsot un kandidēt atņemšanu tīri iekšzemes kontekstos[31], proti, saistībā ar to, ka pašas balsošanas tiesības tiek definētas kā politiskas tiesības. Tāpēc *Tribunal d'instance*, kad tā runā par "nevienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstu valstspiederīgajiem", manuprāt, domā tikai un vienīgi par Francijas valstspiederīgajiem kā tādiem, nevis par tiem salīdzinājumā ar citu dalībvalstu valstspiederīgajiem.

110. Tāpēc jāpievēršas Hartas 39. panta 2. punktam, proti, tiesību balsot un kandidēt izmantošanai vārda tiešā nozīmē, jo pamattiesību jautājums, ko šajā gadījumā izvirzījis *T. Delvigne* ir ne gluži par to, vai tādos pašos apstākļos, kādos viņš atrodas, Eiropas Parlamenta vēlēšanās vai nu Francijā, vai citās dalībvalstīs drīkst piedalīties citu dalībvalstu valstspiederīgie. Vaicāts tiek, vai viņam esot Savienības pilsonim, viņam piemērotie valsts tiesību akti ir saderīgi ar pamattiesībām, kas Hartā atzītas visiem Eiropas pilsoņiem pat tad, ja viņiem tās jāizmanto dalībvalstī, kuras valstspiederīgie viņi ir.

111. Jautājuma aprises iezīmējot šādi, jāatgādina, ka tas radies tiesvedībā par *T. Delvigne* izslēgšanu no vēlētāju saraksta tāpēc, ka viņš 1988. gadā tika notiesāts ar pamatsodu – brīvības atņemšana uz 12 gadiem, kā papildsodu nosakot tiesību balsot atņemšanu uz mūžu. Tiesvedībā *a quo T. Delvigne* lūdz viņam ar atpakaļejošu spēku piemērot krimināltiesību aktus, ar kuriem 1992. gadā šā papildsoda automātiskums un nenoteiktība laikā tika atcelti, lai arī vienīgi attiecībā uz notiesāšanām, kas notikušas pēc minēto tiesību aktu stāšanās spēkā.

30 — *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 60. punkts).

31 — Lietas *Hirst* pret Apvienoto Karalisti (Nr. 2) (Lielā palāta) Nr. 74026/01, 2005-IX; *Frodl* pret Austriju, Nr. 20201/04; *Scoppola* pret Itāliju (Nr. 3) (Lielā palāta), Nr. 126/05; *Greens* un *MT* pret Apvienoto Karalisti, Nr. 60041/08 un 60054/08.

2) Par to, vai valsts tiesību aktos tiek ievērotas tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās (Hartas 39. panta 2. punkts)

112. Šajā lietā tiek aplūkots gadījums, kad tiesības balsot un kandidēt tiek galīgi atņemtas saistībā ar konkrētu notiesāšanu. Konkrēti šis ir gadījums, kas kvalificējams kā pamattiesību izmantošanas "ierobežojums" Hartas 52. panta 1. punkta izpratnē. Saskaņā ar šo tiesību normu šāds ierobežojums ir pieļaujams tikai tad, ja tas "noteikt[s] tiesību aktos [un respektē]" attiecīgo tiesību būtību, un, katrā ziņā ievērojot "[samērīguma] principu", ir ne tikai "nepieciešams", bet arī "patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības".

113. Jāizvērtē, vai saskaņā ar šajā jautājumā esošo judikatūru šīs lietas apstākļos ir izpildīti vajadzīgie nosacījumi, lai attiecīgais ierobežojums būtu uzskatāms par saderīgu ar Hartas prasībām.

114. Netiek apstrīdēts, ka minētais ierobežojums ir ticis noteikts likumā, jo tas izriet no Krimināllikodeksa, 1992. gada likuma un Vēlēšanu kodeksa kopīgas piemērošanas. Jautājums ir par to, vai tajā tiek ievērota arī tiesību balsot un kandidēt būtība, un jāpiekrīt Vācijas valdības piezīmei, ka "mehāniska un ilgstoša" tiesību balsot vai kandidēt atņemšana, notiesājot par noziedzīgu nodarījumu, būtu pretrunā vispārējo vēlēšanu būtībai, jo šo tiesību izmantošanu noteiktiem Savienības pilsoņiem padarītu neiespējamu [32].

115. Proti, Hartas kontekstā tajā atzīto tiesību būtības ievērošana ir galīgā un nepārkāpjamā robeža jebkuram iespējamajam šo tiesību izmantošanas ierobežojumam, proti, "robežu robeža" [33]. Galu galā minētās būtības neievērošanas rezultātā attiecīgās pamattiesības kļūst "neatzīstamas kā tādas", un tādējādi ir jārunā nevis vairs par tiesību izmantošanas "ierobežojumu", bet gan gluži vienkārši par tās "atcelšanu".

116. Nupat izklāstīto attiecinot uz šeit izskatāmo lietu un paša attiecīgā ierobežojuma iedabas dēļ galu galā ir jānoskaidro, vai šis ierobežojums ir samērīgs, jo gadījumā, ja tas tā nebūtu, nebūtu ievērota robeža, kas Hartā noteikta ikvienam iespējamajam pamattiesību ierobežojumam, proti, šo tiesību būtība.

117. Lai novērtētu, vai aplūkotais ierobežojums ir samērīgs vai nesamērīgs, vispirms jāapzinās manāmā daudzējādība šajā jomā esošo dažādo valstu tiesību aktu starpā, kuri ir tik atšķirīgi, ka no Savienības tiesību viedokļa vērā ņemams var būt tikai minimālais dalībvalstu kopsaucējs un līdz ar to Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra saistībā ar ECPAK Pirmā papildprotokola 3. pantu.

118. Proti, tas, cik ļoti daudzējādi ir dalībvalstu tiesību akti jautājumā par tiesību balsot un kandidēt atņemšanu krimināls oda rezultātā, parādās salīdzinošo tiesību analīzē [34], un Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir tā, kas kā ECPAK Pirmā papildprotokola 3. panta kontekstā pieļaujamo minimālo kopsaucēju ir noteikusi iespēju uz mūžu atņemt tiesības balsot un kandidēt, ja vien atņemšana neizriet no sistēmas, kas balstīta uz vispārīgiem, automātiskiem un nediferencēti piemērotiem kritērijiem. Proti, Eiropas [Cilvēktiesību] tiesa uzskata, ka šai tiesību normai pretrunā ir tiesību akti, kas "neniansējot" atņem balsošanas tiesības lielam skaitam indivīdu "nediferencēti" un "automātiski [..], neatkarīgi no tā, cik ilgs

32 — Vācijas valdības rakstveida apsvērumu 31. punkts.

33 — Par šo jēdzienu skat. De Otto, I., "La regulación del ejercicio de los derechos fundamentales. La garantía de su contenido esencial en el artículo 53.1 de la Constitución", no: *Obras Completas*, Ovjedo: Universidad de Oviedo un Centro de Estudios Políticos un Constitucionales, 2010, 1471.–1513. lpp. Vācijas juridiskajā literatūrā attiecīgais jēdziens tapis, pateicoties tostarp Häberle, P., *Die Wesensgehaltsgarantie des Art. 19 Abs. 2 GG*, 3. izd., Karlsrūe: C. F. Müller, 1983, un Schneider, L., *Der Schutz des Wesensgehalts von Grundrechten nach Art. 19 Abs. 2 GG*, Berlīne: Duncker & Humblot, 1983.

34 — Šī atšķirība bija konstatēta jau 1993. gadā Komisijas priekšlikumā, kura rezultātā ir pieņemta Padomes 1993. gada 6. decembra Direktīva 93/109/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātu kārtību balsstiesību un tiesību kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās izmantošanai Savienības pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav (OV L 329, 34. lpp.; Īpašais izdevums latviešu valodā, 20. nod., 1. sēj., 7. lpp.). Juridiskajā literatūrā skat., piemēram, Rottinghaus, B., *Incarceration and Enfranchisement: International Practices, Impact and Recommendations for Reform*, International Foundation for Election Systems, Vašingtona (Kolumbijas distrikts), 2003; Ewald, A., un Rottinghaus, B., *Criminal Disenfranchisement in an International Perspective*, Cambridge University Press, 2009.

ir sods, un neatkarīgi no izdarītā pārkāpuma iedabas vai smaguma un personiskās situācijas", secinot, ka "tamlīdzīga konvencijā paredzēto un ar izšķirošu nozīmi apveltītu tiesību vispārīga, automātiska un nediferencēta ierobežošana pārsniedz pieņemamas novērtējuma brīvības robežas, lai cik plaša tā arī nebūtu, un ir nesaderīga ar Pirmā papildprotokola 3. pantu" [35].

119. Konkrēti, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ļoti lietu nozīmi piešķir iespējai šo atņemšanas pasākumu pārskatīt, jo ir atzinusi, ka pārlieka un ar ECPAK nesaderīga stingrība nepiemīt tādai valsts sistēmai, kas ļauj panākt balsošanas tiesību atgūšanu, iesniedzot iesniegumu, kad pagājuši trīs gadi pēc pamatsoda izciešanas un ar nosacījumu, ka ir pierādīts, ka uzvedība faktiski un pastāvīgi bijusi laba [36].

120. Šajos apstākļos uzskatu, ka ar Savienības tiesībām nav nesaderīgi, ka dalībvalstis var paredzēt notiesāšanu par noziedzīgu nodarījumu kā tiesību balsot un kandidēt atņemšanas iemeslu, lai gan vienīgi tā, lai šī atņemšana būtu pieņemama atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai. Tas skaidri izriet no Tiesas judikatūras, kurā saskanīgi ar šo nupat minēto judikatūru allaž atgādināts, ka "līgumslēdzējām valstīm [..] ir plaša rīcības brīvība, paredzot nosacījumus tiesībām balsot. Tomēr šie nosacījumi nevar nonivelēt šīs tiesības tiktāl, ka tiktu aizskarta pati to būtība un tām tiktu atņemta to efektivitāte[, tiem] jābūt leģitīmam mērķim, un izmantotajiem līdzekļiem ir jābūt samērīgiem" [37].

121. Manuprāt, pamatlietā aplūkotie valsts tiesību akti principā nav nesaderīgi ar Eiropas [Cilvēktiesību] tiesas judikatūru, jo, lai cik arī tiesas sēdes gaitā netiktu nopietni apšaubīta šīs pārskatīšanas iespējas efektivitāte, Francijas tiesībās ir paredzēta iespēja, ka tiesību balsot un kandidēt atņemšana uz mūžu tiek pārskatīta. Tā šķiet esam noteikta Kriminālprocesa kodeksa, redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2009. gada 24. novembra Likumu Nr. 2009-1436 par brīvības atņemšanas iestādēm, 702-1. pantā, saskaņā ar kuru ikviens, kam, notiesājot par noziedzīgu nodarījumu, kā pamatsods vai papildsods tiek piemērota tiesību atņemšana, aizliegums vai tiesībnespēja, var lūgt tiesu no tā tikt pilnībā vai daļēji atbrīvots.

122. Šo tiesību aktu nesaderīgums ar Savienības tiesībām varētu tikt izslēgts, ja vien to atzītu tiesa, jau šā apstākļa dēļ vien, kā arīdzan tāpēc, ka nav droši zināms, ka attiecīgajiem tiesību aktiem piemistu Eiropas Cilvēktiesību tiesas nopeltie vispārīgums, automātiskums un nediferencēta piemērojamība, jo izrādās, ka tie tiek piemēroti nevis jebkādiem noziedzīgiem nodarījumiem, bet gan tikai noteikta smaguma nodarījumiem.

123. Īsumā sakot, ievērojot visu iepriekš izklāstīto, iesniedzējtiesas ziņā ir galīgi noteikt, vai valsts tiesībās pavērtās pārskatīšanas iespējas faktiski izrādās pietiekami drošas, lai izslēgtu, ka tiesību balsot un kandidēt atņemšana faktiski kļūst negrozāmi mūžīga un līdz ar to nesamērīga, galu galā aizskarot šo tiesību būtību. Šajā ziņā spriešanai noderīgi kritēriji var būt, cik lielā mērā pārskatīšanas procedūru vairāk vai mazāk patiesībā apgrūtina nosacījumi tās uzsākšanai, izmaksu saprātīgums, īpašu uzmanību pievēršot iespējai juridiskās palīdzības vai pārstāvības vajadzības gadījumā saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību, kā arī par pārskatīšanas lūgumu lemjošo iestāžu prakse jautājumā par to, ar cik stingriem nosacījumiem šis lūgums tiek apmierināts.

124. Noslēgumā uzskatu, ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 39. pantam nav pretrunā tādi valsts tiesību akti kā pamatlietā aplūkotie, ja vien tajos bez pietiekami drošas pārskatīšanas iespējas, par kuras esamību spriest ir valsts tiesas ziņā, nav paredzēts vispārīgi uz nenoteiktu laiku un automātiski atņemt tiesības balsot un kandidēt.

35 — Lietas *Hirst* pret Apvienoto Karalisti (Nr. 2) (Lielā palāta) Nr. 74026/01, 2005-IX, 82. punkts; *Frodl* pret Austriju, Nr. 20201/04, 25. punkts; *Scoppola* pret Itāliju (Nr. 3) (Lielā palāta), Nr. 126/05, 96. punkts.

36 — Lieta *Scoppola* pret Itāliju (Nr. 3) (Lielā palāta), Nr. 126/05, 109. punkts.

37 — Lieta Spānija/Apvienotā Karaliste (C-145/04, EU:C:2006:543, 94. punkts).

VII – **Secinājumi**

125. Ņemot vērā izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai uz uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Tiesas kompetencē nav šīs lietas apstākļos spriest par *Tribunal d'instance* piesaukto valsts tiesību aktu saderīgumu ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. panta 1. punkta trešajā teikumā atzītajām tiesībām;

2) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 39. pantam nav pretrunā tādi valsts tiesību akti kā pamatlietā aplūkotie, ja vien tajos bez pietiekami drošas pārskatīšanas iespējas, par kuras esamību spriest ir valsts tiesas ziņā, nav paredzēts vispārīgi uz nenoteiktu laiku un automātiski atņemt tiesības balsot un kandidēt.